

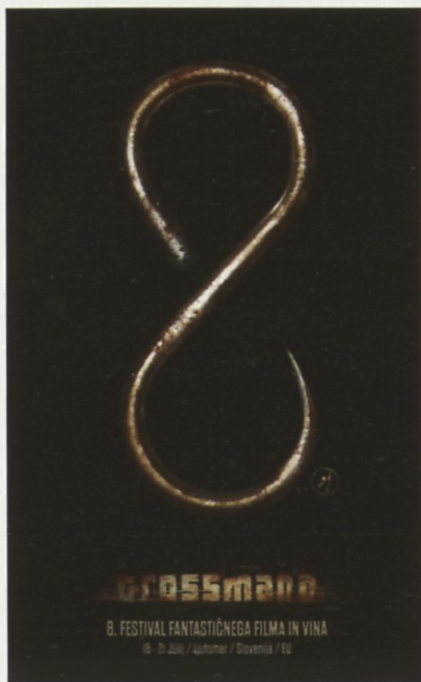
Z zombiji v apokalipso

*8. Grossmannov festival fantastičnega
filma in vina Ljutomer (16.-21. julij 2012)*

Ana Jurc

Medtem ko je Holivud svoj adut za eksploatacijo vseprisotnega *fenomena 2012* že pred leti zapravlil z bombastično kataklizmo Rolanda Emmericha, medtem ko newageovski eshatologi iščejo asteroid, ki bi nam nemara lahko dokončno zaval, in medtem ko znanstveniki ženejo svojo lajno, da Maji niso napovedali ničesar *tako* usodnega, v odštevanju do zloglasnega 21. decembra 2012 vsi skupaj praviloma pozabljamo na še eno, veliko bolj osvežujočo plat apokalipse. Beseda navsezadnje pomeni razodetje, prehod v neko novo, pravičnejšo dobo, kot so prijazno izpostavili organizatorji letošnjega, že osmega Grossmannovega festivala fantastičnega filma in vina v Ljutomeru.

In kako bi v tednu peklenske julijske vročine in groženj s padcem vlade preporod, pa četudi boleč, ne zvenel kot nekaj privlačnega? Film in vino, soočenje z lastnimi demoni in nazdravljanje apokalipsi – če fenomen 2012 ne bi obstajal, bi si ga Grossmann moral izmisliti. (Dejstvo, da je kljub vsem naporom beograjske ekipe Mad Squirrel FX, ki že nekaj let udeležence festivala z ličenjem spreminja v četo mutantov, žrtev sevanja, kiborgov in drugih postapokaliptičnih stvorov, sklepna Parada propada, najtežje pričakovano in najbolj množično obiskano dejanje festivala, zaradi skisanega vremena v zadnjem hipu odpadla, za našo kolektivno katarzo in preporod najbrž ne napoveduje nič obetavnega, a to je že druga zgodba.)

Izrojeno

Stari hudi maček

Grossmannov festival, ki zaradi – oprostite ljubljanocentrizmu – odročnosti še vedno ohranja pridih dobro varovane skrivnosti za »obveščene«, obenem pa ima dovolj specifičen značaj ter zadosten staž in ravno prav očarljiv *couleur locale*, da lahko pritegne tudi ugledne goste (Christopher Lee je lani nagrado za življenjsko delo prišel prevzet osebno), je letos za svojega starega hudega mačka, torej častnega gosta, izbral **Gorana Markovića**, kultnega srbskega filmskega mojstra, ki je ob Rajku Grliču, Goranu Paskaljaviću, Emirju Kusturici in Srđanu Karanoviću član zlate generacije praških študentov, ki je jugoslovanski film zopet dvignila na raven evropske in svetovne kinematografije. Podpisal je 50 dokumentarnih in ducat igranih celovečercer, za vse Markovićeve filme (ter v kasnejših letih drame in kolumne) pa je značilna ostra družbena kritičnost, ki preko usod malih, neprilagojenih ljudi opozarja na širše družbene probleme, če ne kar na celoten razpad sistema. Lep primer je njegova *Variola vera* (1982), sijajen hibrid med grozljivko in filmom katastrofe; navdahnila ga je resnična epidemija koz v Beogradu pred 40 leti, ki je terjala 35 življenj. Poslednjega izbruha te bolezni v Evropi, ki ga je Jugoslavija s cepljenjem ravno še utegnili zaježiti, preden se je razrasel v *horror* filmskih dimenzij, se je dotaknila tudi spremljevalna okrogla miza Virus, okužbe, infekcije, epidemije, ki je s pomočjo eksak-

tne znanosti osvetlila vse od viktorijanske družbe, ki je svoje strahove projicirala na lik vampirja, pa do nacistov, ki so prisposodbo za osovraženega juda našli v podgani, raznašalki kuge, ter Davida Cronenberga in njegove ljubezni do falično oblikovanih virusov, ki okužence spreminjajo v spolno nenasitne zombije (*Srh* [Shivers, 1975] in *Besnilo* [Rabid, 1977]).

Povprečnemu (in malo mlajšemu) obiskovalcu festivala je morda več kot Markovićevo pomenilo ime Katalonca **Jaumeja Balaguerója**, dobitnika hudega mačka v tekmovalnem sporedu celovečercer in enega od eksponentov vala »nove španske grozljivke«, ki z iberskega polotoka v zadnjih letih pljuska na preostanek stare celine: ta je bila navdušena tako nad *Sirotišnico* (El orfanato, 2007, J. A. Bayona) kot denimo nad *Julijinimi očmi* (Los ojos de Julia, 2010, Gulleem Morales); v žanr je z eno nogo stopil celo Pedro Almodóvar s *Kožo*, v kateri živimo (La piel que habito, 2011).

Nevarnost vsakdanjega

Balagueró pa v svetu groze ni samo izletnik: režiser je gonilna sila najuspešnejše evropske horror franšize v zadnjih letih, *Snemaj!* (*REC*), ki je leta 2007 prvič – v slabost vzbujajočem slogu tresočne kame-re in formatu »found footage/mockumentarica« – poročala o izbruhu skrivnostne epidemije blaznosti in nasilja v neki barcelonski stanovanjski hiši. Tudi dogajanje

Harold postaja zombi

Balaguerójevega najnovejšega filma, v Ljutomeru nagrajenega *Medtem ko si spala* (Mientras duermes, 2011), je postavljeno v starinsko barcelonsko stolpnico, tu pa se podobnost z epidemijo zombijev v *Snemaj!* tudi konča. Njegova pošast je tokrat precej bolj zahrbtna: skriva se v podobi tihega, plahega Césarja, ki ga večina stanovalcev stare in elegantne stolpnice, kjer dela kot vratar in hišnik, niti opazi ne. Zato pa on opazi njih. Psihopat, ki se mu fizično nasilje pravzaprav upira, ne more mirovati, dokler je v njegovi bližini kdo, ki ni popolnoma nesrečen ...¹

Maščevanje kmetavzarjev

Če Balagueróv film stavi na to, da v varljivi banalnosti vsakdana na nas prežijo hujše nevarnosti, kot so mesarji z motornimi žagami, pa je film, s katerim si je *Medtem ko si spala* razdelil glavno nagrado, točno tak koktajl bizarnosti, splatterja in črnega humorja, kakršnih sem od Grossmannovega festivala pričakovala še več. Britanec Alex Chandon, avtor nekaj najbolj motečih videospotov metalcev Cradle of Filth, ki se je po Ljutomeru zadovoljno sprehajal s sloganom svojega filma na majici – »Prišli so v miru. Odšli so v kosih.« (»They came in peace. They left in pieces.«) – se je z *Izrojenim* (Inbred, 2011)

lotil že zlizane tematike genetsko izrojenega klana, ki se sadistično spravi nad skupinico nedolžnih izletnikov. Pred zdrsom v konvencije žanra film rešuje to, da Chandon ni bilo strah iti (pre)daleč: *Izrojeno* si sposodi in groteskno napihne vsak predsodek o zabutih, umazanih, perverznih in okornih *redneckih*, kar ste jih kdaj slišali, obenem pa z lahkoto preseže vsakega novejšega ameriškega predstavnika *hicksploitation* žanra (z novo adaptacijo Cravenovega *Opazujemo te* [The Hills Have Eyes, 2006, Alexandre Aja] na čelu). Na čredi moraliskih kmetavzarjev iz ruralnega Yorkshira, ki svojo skupinico ujetnikov, s štirimi dijaki in z njihovim učiteljem, uporabi kot osrednjo atrakcijo v svojem sadističnem vaškem kabaretu, je ravno prava mera absurda, da je človek ne more jemati popolnoma resno. Montypythonovci srečajo *Teksaški pokol z motorko* (The Texas Chain Saw Massacre, 1974, Tobe Hooper). Neokusno, a zabavno.

Zombi mehkega srca

V osrednjem tekmovalnem programu bi bila več kot samo mimobežne omembe gotovo vredna komedija *Harold postaja zombi* (Harold's Going Stiff, 2011, Keith Wright), še en mockumentarec, ki potegne vzporednico med zdrsom v demenco in protagonistovim počasnim spreminjanjem v zombija. Postopna, boleča zombifikacija najprej doleti upokojenega vdovca Harolda,

kmalu pa se razraste v vsesplošno (zopet yorkshirsko) epidemijo. Film je v prvi vrsti neizprosno iskrena alegorija tega, kako kot družba obravnavamo svoje stare in »odslužene« člane, obenem pa splete tudi eno najprepričljivejših platoničnih romanc v novejšem filmu – »kot *Harold in Maude*, ampak z zombiji« se zdi kar primeren opis. In obenem dokaz, da je mogoče tudi v okvirih že nešteto krat videnega žanra še vedno narediti kaj svežega.

Osrednji tekmovalni program sta zaokrožila še dva, po mojem mnenju bistveno manj navdihujoča poskusa; prvi je v mitološko izročilo zazrta, menda prva visokoporačunska švicarska grozljivka, *Sennentuntschi* (2010). Režiser Michael Steiner v odročni alpski vasi raziskuje bajko o ženski iz dračja in slame, ki jo trije hribovci s pomočjo črne magije v življenje prikličejo zgolj za zadovoljitev svojih spolnih apetitov. Da je z mitološkimi silami, ki so jih privlekli v tostranstvo, potem treba odplesati tudi smrtni ples, se moške kakopak naučijo na lastni koži. Film je prepreden s preskoki v času, ki pa v zgodbo namesto večplastnosti vnašajo predvsem zmedo; komur so pri srcu temačne pravljice za odrasle, naj raje ostane pri *Panovem labirintu* (El laberinto del fauno, 2006, Guillermo del Toro) ali *Črnem kruhu* (Pa negre, 2010, Agustí Villaronga). Na koncu je tu še *Srh* (Shiver, 2011, Julian Richards), popolnoma konvencionalen, čeprav na trenutke precej nasilen triler o mladi, privlačni tajnici, ki se znajde na muhi serijskega morilca; ker je v prvem poskusu ni uspel pokončati, Wendy zdaj lahko samo sedi in čaka na soočenje s svojo nočno moro.

Daleč od tega, da bi hoteli zmanjševati pomen ambiciozno zastavljenega Grossmannovega programa (ne nazadnje se projektorji v Ljutomeru, ki ga po več lokacijah razpršeni festival v celoti okupira, vrtijo skoraj teden dni), toda čar festivala je bil in ostaja v njegovi atmosferi, v na prvi pogled poletno letargični prleški pokrajini, iz katere, ko pade mrak, prilezejo pošasti. Grossmann je festival, ki mu majhnost in odročnost lepo pristojita. Pridite, izgubite se v interaktivni labirintni instalaciji Fear Manifesto, zarožljajte z verigami, soočite se s svojimi demoni – a ne povabite čisto vseh prijateljev. In če nas decembra čaka zombi apokalipsa, ji bomo znali nazdraviti.

1 O. uređ.: o filmu smo pisali v prejšnji številki *Ekрана*, intervju z Ljutomerskim nagrajencem Jaumejem Balagueróm pa lahko preberete v tej.